

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

I februar 1982 nedsattes under arbejdsministeriet et udvalg med repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, de involverede myndigheder samt de værnepligtige. Udvalget havde bl.a. til opgave at foretage en så vidt mulig udtømmende gennemgang af de forhold, der talte for henholdsvis imod en ordning, der sikrer de værnepligtige ret til at vende tilbage til det job, de havde inden indkaldelsen.

Baggrunden for udvalgets nedsættelse var i første række et ønske fra de værnepligtiges organisationer om at sikre de værnepligtige mod afskedigelse på grund af aftjening af værnepligt. Spørgsmålet har tidligere været behandlet i et udvalg under indenrigsministeriet, der i en betænkning fra 1976 konkluderede, at problemet med at sikre den hjemsendte værnepligtige ret til at genindtræde i sin tidligere stilling, burde søges løst gennem overenskomster mellem arbejdsmarkedets parter. Udvalget henstillede derfor, at parterne tog spørgsmålet op til nærmere overvejelse.

Dette synes imidlertid ikke at være sket, og det var derfor i 1982 opfattelsen, at de værnepligtige, der pålægges en samfundstjeneste, har et rimeligt krav på, at samfundet begrænser byrden eller ulemperne mest muligt – samtidigt med at det sikres, at der tages behørigt hensyn til andre grupper, der måtte blive berørt af en eventuel jobsikring for værnepligtige. Udvalget aflag sin betænkning (1004:1984) til arbejdsministeren den 31. oktober 1983.

Det fremgår af udvalgets betænkning, at indkaldelse til aftjening af såvel civil som militær værnepligt i den arbejdsretlige litteratur anses som lovligt forfald. Den indkaldte lønmodtager kan således ikke ifalde ansvar for misligholdelse af arbejdsaftalen, fordi han må forlade stillingen med kortere varsel end det ellers gældende. Den indkaldte er forpligtet til at underrette arbejdsgiveren om indkaldelsen på det tidspunkt, hvor han selv kunne have opsagt sin stilling med lovligt varsel til ophør på det tidspunkt, hvor indkaldelsen finder

sted – eller, hvis han først senere får indkaldelsen, da på det tidspunkt, hvor han bliver bekendt med denne.

Det fremgår videre, at lønmodtageren i almindelighed frit kan afskediges i forbindelse med indkaldelsen. Hvis han ikke afskediges, har han ikke krav på løn under indkaldelsen. Den, der afskediges, har ikke krav på at genindtræde i sin stilling. Hvis han rent faktisk genansættes, er der ikke nogen pligt for arbejdsgiveren til at medregne fraværperioden i anciennitet med hensyn til løn, advancement, pension m.v.

Det fremgår endelig, at der findes lovmæssigt fastsatte særordninger for funktionærer og medhjælpere, ligesom tjenestemænd ikke kan afskediges på grund af indkaldelse til værnepligtstjeneste, hvadenten der er tale om den første eller senere indkaldelse. Også andre grupper af lønmodtagere kan have aftalt en tilsvarende beskyttelse.

Der var i udvalget enighed om de hensyn, der talte henholdsvis for og imod en værnepligtsorlov, medens der var forskellige opfattelser af, hvilket resultat en samlet vurdering ville føre til.

Blandt de hensyn, der taler for en orlov fremhæver udvalget:

For det første den forskel i arbejdssituationen, der opstår mellem de, der aftjener værnepligt, og de der ikke gør, herunder altså også den kvindelige del af den pågældende aldersgruppe. For øjeblikket aftjener rundt regnet hver fjerde af en årgang unge værnepligt, mens de øvrige tre fjerdedele kan bevare deres arbejde, fortsætte deres uddannelse, etc. uden at samfundet griber ind og dikterer en afbrydelse heraf.

For det andet, at aftjening af værnepligt i sig selv vanskeliggør jobsøgning. De værnepligtige forretter ofte tjeneste i væsentlig afstand fra det sted, de har bopæl, hvilket indskrænker deres muligheder for at søge arbejde, således at de bliver stillet ringere i konkurrencen om arbejdet. Tilsvarende er de værnepligtiges muligheder for at anvende tid på aktiv jobsøgning, herunder at anvende arbejdsformidlingens tilbud, forringet på grund